

Azərbaycan Respublikasının
Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına
Dövlət Dəstəyi Agentliyi

Sahibkarlığa və Bazar İqtisadiyyatının İnkişafına Yardım Fondu
(SBIİYF)

Sahibkarlığın Əsasları Təlimi

Mövzu: «Ödənilməli vergilər və digər
icbari ödənişlər»

Təlimçi: Radil Fətullayev

Əhatə olunacaq suallar

1. Verginin mahiyyəti;
2. Vergi xərclərinin digər xərclərdən fərqləri
3. Azərbaycan respublikasının vergi sistemi
4. Fiziki şəxsin gəlir vergisi və Sosial sığorta ödənişləri
5. Sadələşdirilmiş vergi
6. ƏDV
7. Mənfəət (gəlir) vergisi

Mahiyyəti

Məqsəd:

Dövlətin və bələdiyyələrin xərclərini ödəmək

Vəzifə:

Ölkədə yaşayan və fəaliyyət göstərən fiziki və hüquqi şəxslərin əldə etdikləri gəlirlərə, sahib olduqları mülkiyyətə (əmlaka) və istehlak etdikləri nemətlərə görə əvəzsiz və məcburi ödənişlərdir.

Vergi xərcləri və vergi sistemi

Digər xərclərdən fərqi:

a) Vergi ödənişləri hər hansı mal və ya xidmət əvəzində edilmir; və

b) Müəssisələrin bu cür ödənişi edib etməməyə dair seçimləri yoxdur. Yəni belə ödənişlər məcburidir.

Verginin müəyyən edilməsinin əsas elementləri:

1. vergitutma obyektı;
2. vergitutma bazası;
3. vergi dövrü;
4. vergi dərəcəsi;
5. verginin hesablanması qaydası;
6. verginin ödənilməsi qaydası və müddəti.

Vergitutma obyektı:

Üzərinə vergi qoyulmuş obyektə görə vergilər aşağıdakı növlərə bölünürlər:

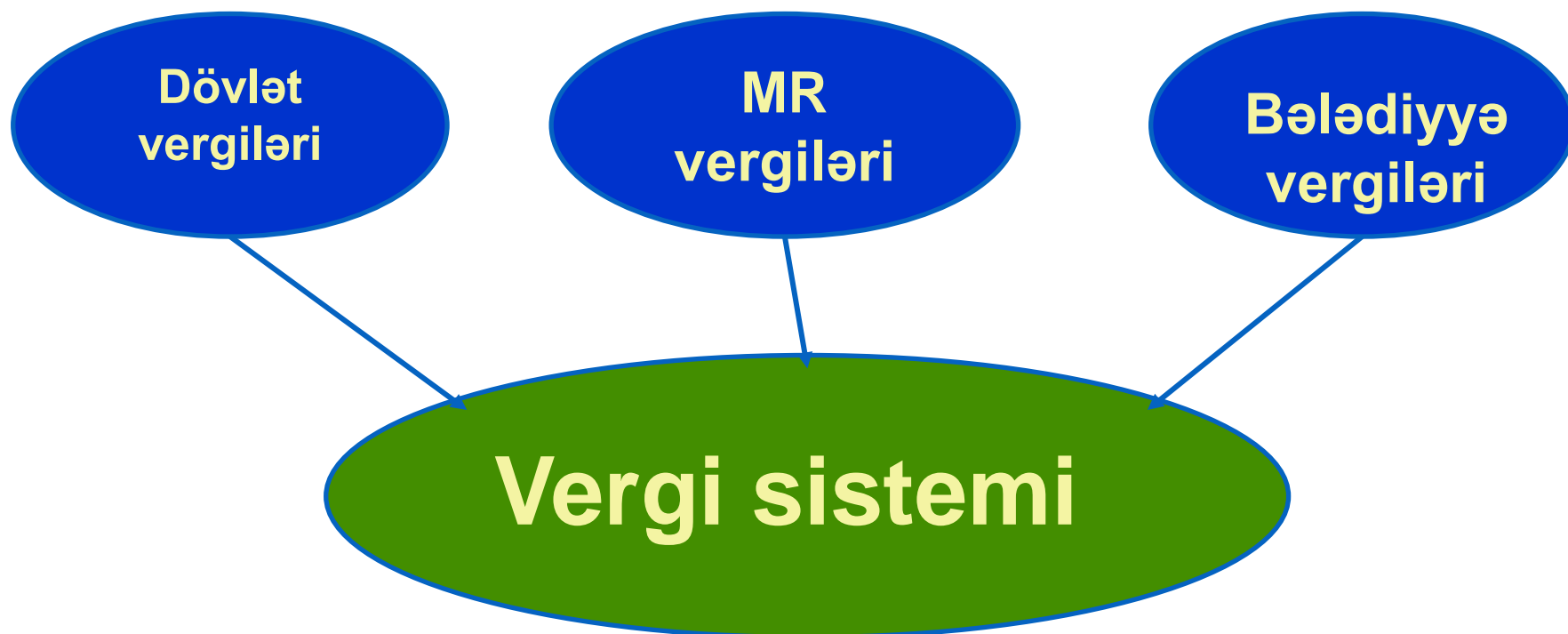
- əmlak vergisi;
- resurslara görə vergi;
- gəlirə (mənfəətə);
- reallaşdırılan mallar (dövriyyədən tutulan vergilər);
- istehlak vergiləri;
- və kapitala qoyulan vergilər.

Vergi sistemi

Muəyyən edilmiş qaydada tutulan vergi, yığım, rüsum və digər odənişlərin məcmusu vergi sistemini təşkil edir.

Azərbaycan Respublikası Vergi sistemi

Dövlət vergiləri:

- Fiziki şəxslərin gəlir vergisi
- Hüquqi şəxslərin mənfəət vergisi
- Əlavə Dəyər Vergisi
- Aksiz vergisi
- Hüquqi şəxslərin əmlak vergisi
- Hüquqi şəxslərin torpaq vergisi
- Yol vergisi
- Mədən vergisi
- Sadələşdirilmiş vergi

Muxtar Respublikanın vergiləri:

Naxçıvan Muxtar Respublikasında tutulan və yuxarıda sadalanan dövlət vergiləri aiddir

Yerli (bələdiyyə) vergilər:

- Fiziki şəxslərin torpaq vergisi
- Fiziki şəxslərin əmlak vergisi
- Yerli əhəmiyyətli tikinti materialları üzrə mədən vergisi
- Bələdiyyə mülkiyyətində olan müəssə və təşkilatların mənfəət vergisi

4. Fiziki şəxsin gəlir vergisi və DSMF ödənişləri

Fiziki şəxsin gəlirləri

**Muzdlu işlə
əlaqədar gəlirlər**

**Muzdlu işlə əlaqədar
olmayan gəlirlər**

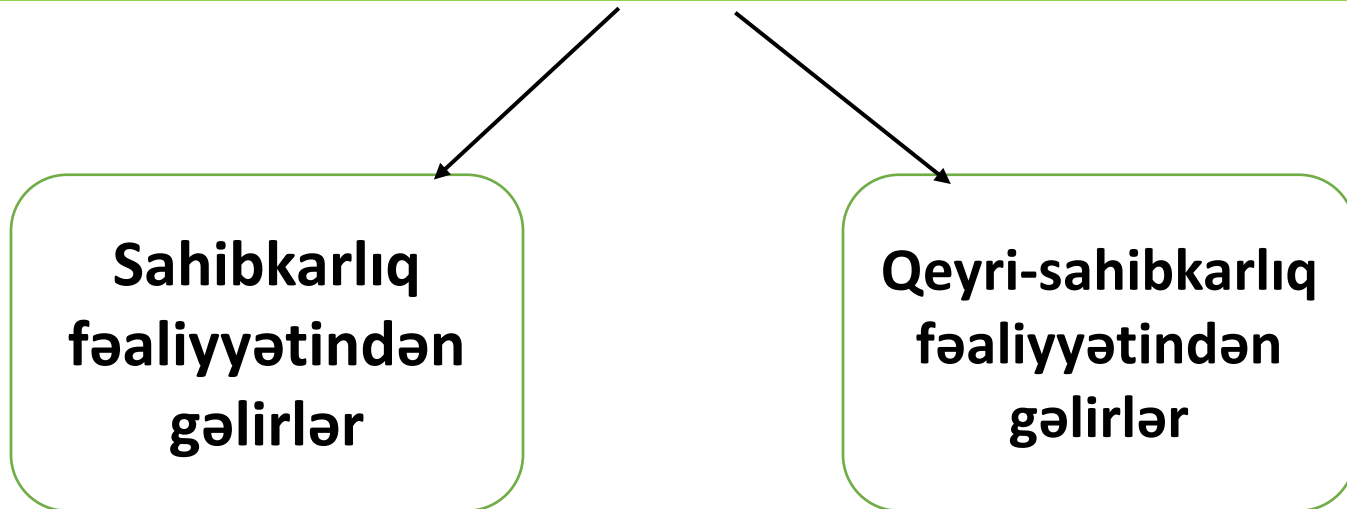
**Vergilərdən azad
edilən gəlirlərdən
başqa bütün digər
gəlirlər**

Muzdlu işlə əlaqədar gəlirlər:

- ✓ Əmək haqqı;
- ✓ Ödəmə və ya;
- ✓ Fayda.

Muzdlu işlə əlaqədar olmayan gəlirlər:

Muzdlu işlə əlaqədar olmayan gəlirlər:

Sahibkarlıq fəaliyyətindən gəlirlər

Sahibkarlıq fəaliyyəti məqsədləri üçün istifadə olunan **aktivlərin təqdim edilməsindən gəlir**

Əsas vəsaitlərin təqdim edilməsindən alınan və bu Məcəllənin 114.7-ci 141-ci maddəsinə uyğun olaraq əldə edilən gəlirlər

Qeyri-sahibkarlıq fəaliyyətindən gəlirlər

faiz gəliri;
dividend;
əmlakın icarəyə verilməsindən gəlir;
royalti;
sahibkarlıq fəaliyyəti məqsədləri üçün istifadə olunmayan aktivlərin təqdim edilməsindən gəlir

xidmət haqqı;
hədiyyə və mirasların məbləği
aktivlərinin ilkin qiymətinin artdığını göstərən hər hansı digər gəlir
və s.

Muzdlu işlə əlaqədar yaranan gəlirlərin uçotu

Gəlir vergisinin dərəcəsi – qeyri-dövlət (kommersiya) sektoru üçün

Aylıq gəlirdən aşağıdakı dərəcələrlə gəlir vergisi tutulur: :

- 300 manatadək əmək haqqı hesablanma bilməz;
- 300 – 8000 manat arası olduqda 7 il müddətində gəlir vergisindən azaddır;
- 8000 manatdan çox olduqda - əlavə məbləğin 14 faizi

Gəlir vergisinin dərəcəsi – Dövlət və neft sektoru:

- Minimum əmək haqqı 300 AZN;
- Əsas iş yeri üzrə aylıq əmək haqqının vergidən azad olunan hissəsi 200 AZN;

Aylıq gəlirdən aşağıdakı dərəcələrlə gəlir vergisi tutulur: :

- 2500 manatadək 14 faiz;
- 2500 manatdan çox olduqda - əlavə məbləğin 25 faizi

Fiziki şəxslərin gəlir vergisinin uçotu

Əmək haqqı = 8000-dən yuxarı olduqda
14% Gəlir vergisi = (Əmək haqqı-8000)*14%

Misal: İşçiyə 8300 AZN əmək haqqı hesablanıb:

14%Gəlir vergisi = (8300-8000)*14% = **42**

Əmək haqqı və verginin hesablanması üçün mühasibat yazılışı:

	Dt	Kt
Əmək haqqı xərci	8300	
Əmək haqqı öhdəliyi		8300
Əmək haqqı öhdəliyi	42	
Vergi öhdəliyi		42

DSMF-nin dərəcələri 2019-cu ildə:

Əgər əmək haqqı 300 manata qədər olarsa:

- 3% - işçinin əmək haqqından tutulan m.d.s.s;
- 22% - müəssisədən tutulan m.d.s.s.
- 0,5% - İşçi tərəfindən işsizliyə görə icbari sıortacödənişi;
- 0,5% - Müəssisə tərəfindən işsizliyə görə icbari sıortacödənişi

• Əgər əmək haqqı 200 manatdan çox olarsa:

- İşçinin əmək haqqından tutulan m.d.s.s = $6 + \text{əlavə məbləğ} \times 10\%$;
- Müəssisədən tutulan m.d.s.s = $22 + \text{Əlavə məbləğ} \times 15\%$
- İşçi tərəfindən işsizliyə görə icbari sıorta ödənişi = Əmək haqqı * 0,5%
- Müəssisə tərəfindən işsizliyə görə icbari sıorta ödənişi = əmək haqqı x 0,5%

Fiziki şəxslərin gəlirindən sosial ayırmaların uçotu

Məsələn,

Əmək haqqı = 200 olduqda

$$300 * 3\% = 9$$

$$300 * 22\% = 66$$

Əmək haqqı və verginin hesablanması mühasibat yazılışı:

	Dt	Kt
Əmək haqqı xərci	300,0	
Əmək haqqı öhdəliyi		300,0
DSMF xərci (721,711,202)	66,0	
DSMF öhdəliyi		66,0
Əmək haqqı öhdəliyi (533)	9,0	
DSMF öhdəliyi		9,0

Fiziki şəxslərin gəlirindən sosial ayırmaların uçotu

Məsələn,

Əmək haqqı = 500 olduqda

$$6(200*3\%) + (500-200)*10\% = 6 + 30 = 36 \text{ man}$$

$$44 + (500-200)*15\% = 44 + 45 = 89 \text{ man}$$

Əmək haqqı və verginin hesablanması mühasibat yazılışı:

	Dt	Kt
Əmək haqqı xərci (721,711,202)	500,0	
Əmək haqqı öhdəliyi (533)		500,0
DSMF xərci (721,711,202)	89,0	
DSMF öhdəliyi (522)		89,0
Əmək haqqı öhdəliyi (533)	36,0	
DSMF öhdəliyi (522)		36,0

Muzdlu işlə əlaqədar olmayan gəlirlərin uçotu

Ödəmə mənbəyindən tutulan vergilərin uçotu – xidmət haqqı

Misal: İşçiyə 700 AZN xidmət haqqı hesablanıb:

$$14\% \text{ Gəlir vergisi} = 700 * 14\% = \mathbf{98}$$

Verginin hesablanması üçün mühasibat yazılışı:

	Dt	Kt
Xidmət haqqı xərci (711)	700	
Xidmət haqqı öhdəliyi (538)		700
Xidmət haqqı öhdəliyi (538)	98	
Vergi öhdəliyi (521)		98
Xidmət haqqı öhdəliyi (538)	175	
DSMF öhdəliyi (522)		175

Ödəmə mənbəyindən tutulan vergilərin uçotu – icarə haqqı

Misal: Müqaviləyə əsasən fiziki şəxsə ödənilməli rüblük icarə haqqı 900 AZN olmuşdur.

$$\text{Gəlir vergisi} = 900 * 14\% = 126$$

Verginin hesablanması üçün mühasibat yazılışı:

	Dt	Kt
İcarə haqqı xərci (721)	900	
İcarə öhdəliyi (535)		900
İcarə haqqı öhdəliyi (535)	126	
Vergi öhdəliyi (521)		126

Ödəmə mənbəyindən tutulan verginin uçotu - dividend

Dividendə görə vergi sahibkarın fəaliyyətinin nəticəsində əldə etdiyi mənfəəti çıxarış etdiyi zaman ödədiyi vergidir.

Vergi dərəcəsi = **10%**

Məsələn, sahibkar sonda 250 manat çıxarış edir.
Mühasibat yazılışı aşağıdakı kimi olacaq:

	Dt	Kt
Dividend	250	
Dividend öhdəliyi		250
Dividend öhdəliyi	25	
Vergi öhdəliyi		25

Ödəmə mənbəyindən tutulan vergilərin uçotu – dividend

Misal: Təsisçilərə 1000 manat dividend hesablanmışdır

$$\text{Gəlir vergisi} = 1000 * 10\% = \mathbf{100}$$

Verginin hesablanması üçün mühasibat yazılışı:

	Dt	Kt
Dividend (344)	1000	
Dividend öhdəliyi (534)		1000
Dividend öhdəliyi (534)	100	
Vergi öhdəliyi (521)		100

5. Sadələşdirilmiş vergi

Sadələşdirilmiş verginin uçotu

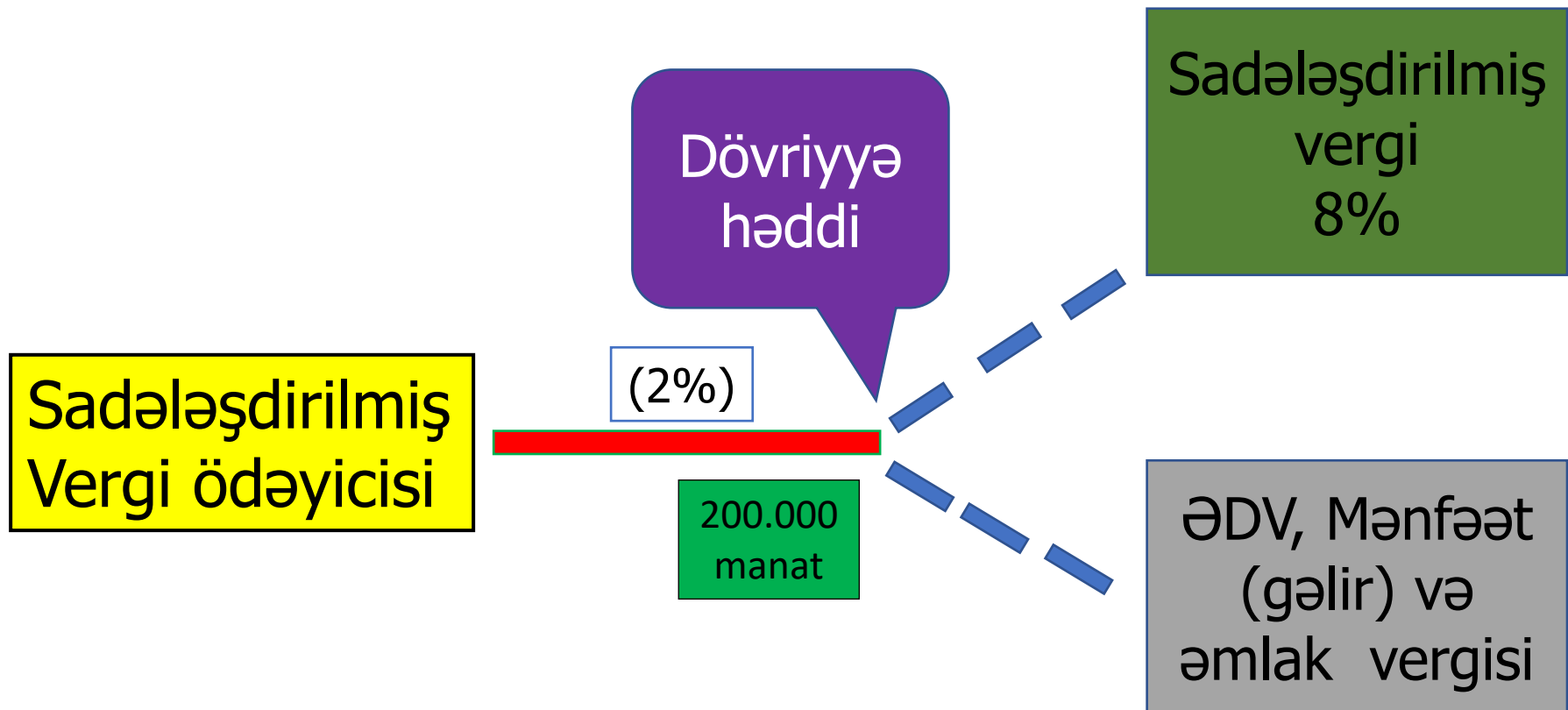
Ardıcıl 12 ay üzrə vergiyə cəlb olunan əməliyyatların həcmi
200 000 AZN-dək olan vergi ödəyiciləri

Vergi dərəcəsi = 2 %

Xidmətin göstərilməsindən rüblük 2500 manat gəlirin mühasibat yazılışı:

	Dt	Kt
Pul vəsaiti	2500	
Satış/Xidmətdən gəlir		2500
Vergi xərci (mənfəət)	50	
Vergi öhdəliyi		50

İCTİMAİ İAŞƏ FƏALİYYƏTİ İLƏ MƏŞĞUL OLAN ŞƏXSLƏR – 8 faiz

6. Əlavə dəyər vergisinin mahiyyəti

Əlavə dəyər vergisi nədir?

Əlavə dəyər vergisi (ƏDV) vergi tutulan dövriyyədən hesablanan verginin məbləği ilə bu Məcəllənin müddəalarına uyğun olaraq verilən elektron vergi hesab-fakturalara və ya idxalda ƏDV-nin ödənildiyini göstərən sənədlərə müvafiq surətdə əvəzləşdirilməli olan verginin məbləği arasındakı fərkdir

ƏDV necə yaranır?

- ƏDV Satış və alış zamanı arada yaranan fərqi nəticəsində dövlətə ödənilməli olan vergi borcudur.

ƏDV öhdəliyi necə yaranır?

Satış	100	Ödənilməli
ƏDV	18	

Alış	50	
Əvəzləşdirilən ƏDV		9

ƏDV öhdəliyi	9
---------------------	----------

ƏDV ödəyiciləri

ƏDV ödəyiciləri kimlərdir?

ƏDV-nin ödəyicisi kimi qeydiyyatdan keçən və ya qeydiyyatdan keçməli olan şəxs ƏDV-nin ödəyicisidir.

ƏDV ödəyiciləri kimlərdir?

Qeydiyyatdan keçən şəxs qeydiyyatın qüvvəyə mindiyi andan etibarən vergi ödəyicisi olur.

Qeydiyyata dair ərizə verməli olan, lakin qeydiyyatdan keçməmiş şəxs qeydiyyata dair ərizə vermək öhdəliyinin yarandığı dövrdən sonrakı hesabat dövrünün başlanğıcından etibarən vergi ödəyicisi sayılır.

ƏDV ödəyiciləri kimlərdir?

Azərbaycan Respublikasına ƏDV tutulan malları idxal edən şəxslər bu cür idxal malları üzrə ƏDV-nin ödəyiciləri sayılırlar.

ƏDV-nin məqsədləri üçün qeydiyyatdan keçmədən iş görən və ya xidmət göstərən və bu Məcəllənin 169-cu maddəsinə müvafiq surətdə vergiyə cəlb edilməli olan qeyri-rezident şəxs həmin işlər və ya xidmətlər üzrə vergi ödəyicisi sayılır.

Bu Məcəllənin 137-ci maddəsinə uyğun olaraq hüquqi şəxs yaratmadan göstərilən birgə sahibkarlıq fəaliyyəti ƏDV-nin məqsədləri üçün ayrıca şəxs sayılır.

ƏDV ödəyiciləri kimlərdir?

Aksizli malların istehsalçıları və mənzil tikintisi fəaliyyəti ilə məşğul olan şəxslər ƏDV-nin ödəyiciləri sayılır.

İdخال olunan mallara tətbiq edilə ƏDV

İdخال olunan mallara tətbiq edilən ƏDV aşağıdakı kimi hesablanır:

$$\text{ƏDV} = (\text{D} + \text{R} + \text{A}) \times 18\%$$

Burada, **D** – malların gömrük dəyəri, **R** – gömrük rüsumu, **A** – aksiz tutulan mallar üzrə aksiz məbləğidir.

Azərbaycan respublikasına gətirilən aşağıdakı mallar ƏDV-dən azad olunur:

- xarici investisiyalı müəssisənin əcnəbi işçilərinin öz ehtiyacları üçün gətirdikləri əmlak;
- humanitar yardım və xeyriyyə məqsədi ilə texniki yardım (razılıq əsasında) kimi gətirilən mallar;
- nəqliyyat vasitələrindən başqa istehsal və kommersiya məqsədləri üçün nəzərdə tutulmayan, dəyəri 1000 dollardan artıq və ya çəkisi 50 kq-dan artıq olmayan mallar;

7. Mənfəət vergisinin mahiyyəti

Mənfəət vergisinin hesablanması

Gəlirlər

X

- Xərclər

(Y)

= Mənfəət

Z

Mənfəət vergisi =

Z*20%

Gəlirdən çıxılan və çıxılmayan xərclərin uçotu qaydaları

Gəlirdən çıxılmayan xərclər

AR VM-yə görə gəlirdən çıxılmasına yol verilməyən xərclər:

- əsas vəsaitlərə alınmasına və qurulmasına çəkilmiş xərclər;
- normadan artıq ezamiyyə xərcləri;
- normadan artıq amortizasiya və təmir xərcləri
- işçilərin yemək və qalmasına çəkilmiş xərclər;
- əyləncə və sosial xarakterli sair xərclər
- maliyyə sanksiyaları və penyalar

Gəlirdən çıxılan xərclər

AR VM-yə görə gəlirdən çıxılmasına yol verilən xərclər:

- malların təqdim edilməsi, işlərin görülməsi və xidmətlərin görülməsi ilə əlaqədar xərclər;
- ümitsiz borclar;
- borclar üzrə faizlər;
- ehtiyat fondalarına (yalnız bank və sığorta təşk-da) aid edilən xərclər;
- elmi-tədqiqat, layihə axtarış və təcrübə konstruksiya xərcləri;
- əsas vəsaitlər üzrə amortizasiya;
- əmlak və işçilərin həyat sığortası;

Hüquqi şəxsin mənfəət vergisinin uçotu

Hüquqi şəxslərin mənfəət vergisinin uçotu

20%-i vergiyə cəlb olunur

Məsələn, mənfəət = 1000 olduqda

$$1000 * 20\% = \mathbf{200}$$

Mənfəət verginin hesablanması üçün mühasibat yazılışı:

	Dt	Kt
VERGİ XƏRCİ	200,0	
VERGİ ÖHDƏLİYİ		200,0

Hüquqi şəxslərin mənfəət vergisinin uçotu

MHBS-ya görə mənfəət vergisi 2 yerə bölünür:

Cari və təxirə salınmış mənfəət vergisi

Cari vergi - dövr ərzində faktiki olaraq ödənilməli olan vergidir.

Xərc tanındığı zaman:

	Dt	Kt
CARİ VERGİ XƏRCİ	XXX	
CARİ VERGİ ÖHDƏLİYİ		XXX

Hüquqi şəxslərin mənfəət vergisinin uçotu

Vergi əvvəlcədən ödənildikdə:

	Dt	Kt	
Əvvəlcədən ödənilmiş vergi		XXX	
Pul vəsaiti			XXX

Hüquqi şəxslərin mənfəət vergisinin uçotu

Cari vergi ilə əvvəlcədən ödəməyə düzəliş edildikdə:

	Dt	Kt
Cari vergi öhdəliyi	XXX	
Əvvəlcədən ödənilmiş vergi		
Pul vəsaiti/Bank hesabı		XXX

SUAL VƏ CAVAB BÖLMƏSİ

Diqqətinizə görə təşəkkür edirik!

Hazırladı: Radil Fətullayev

Bakı şəhəri., M.Seyidov küç., 41/2.
AZ1065

Tel/fax: +99412 480 28 45,

Mob: 055 333 76 90

www.iatm.az

e-mail: office@iatm.az